

Plattelandsvernieuwing: idee of fictie?

door Johanna Boogerd

Afgelopen maart publiceerde de Europese Commissie landbouwvoorstellen naar aanleiding van Agenda 2000. De achtergrond van de voorstellen is de noodzaak tot landbouwhervormingen in verband met de uitbreiding naar Oost Europa en de volgende WTO-onderhandelingen. Vooral vanwege de afnemende prijssteun hebben deze plannen grote consequenties voor de inkomenspositie van de Europese boeren. In combinatie met teruglopende werkgelegenheid in landelijke gebieden alsmede het feit dat er nog maar mondjesmaat sprake is van een integrale aanpak van economisch beleid op het platteland (dit in tegenstelling tot steden) maakt een economisch duurzame benadering van het platteland met nieuwe impulsen en structuren absoluut noodzakelijk.

Daarnaast wordt de maatschappelijke druk op de EU steeds groter inzake dierenwelzijn, milieu, natuurontwikkeling en het doelmatiger aanwenden van subsidies. Ook is er steeds minder bereidheid onder de bevolking om 50% van de jaarlijkse EU begroting aan te wenden voor één beroepsgroep, namelijk de boeren. Veranderingen zijn daarom onvermijdelijk.

Kernpunt van plattelandsontwikkeling is gelegen in het stimuleren van nieuwe functies in de landelijke gebieden naast de landbouw, mede via de creatie van een vernieuwde diensten-infrastructuur. Het toekomstige plattelandsbeleid moet tot een geïntegreerde ontwikkeling van economie, samenleving, natuur en cultuur komen. Tussen deze elementen bestaat een wisselwerking en alleen wanneer deze benut wordt, is het mogelijk de economische en sociale levensvatbaarheid van het platteland te behouden en te vergroten.

Nieuwe initiatieven uit Europa

In het kader van Agenda 2000 tracht de Europese Commissie het beleid inzake plattelandsontwikkeling te vereenvoudigen en te decentraliseren. Er ligt een voorstel voor een budgetlijn inzake plattelandsontwikkeling, die geldt voor alle landelijke gebieden in Europa. Maatregelen die in aanmerking komen voor steun zijn

Johanna Boogerd is lid van het Europees Parlement. Een verslag van de miniconferentie is aan te vragen via Johanna Boogerd, Europees Parlement, Rue Wiertz, 1047 Brussel, België (tel + 32.2.284.5795, fax + 32.2.284.9795). Bovendien is het verslag te vinden op haar website: www.boogerd.demon.nl.

Velen zijn van mening dat hervorming van de Europese landbouw noodzakelijk is, zeker nu de uitbreiding van de Europese Unie voor de deur staat. Onlosmakelijk daarmee verbonden is het vergroten van een duurzame ontwikkeling van het platteland, oftewel plattelandsvernieuwing. Op Europees niveau heeft de Europese Commissie hier inmiddels voorstellen over ingediend. Europarlementariër Johanna Boogerd organiseerde over dit thema een miniconferentie en schreef naar aanleiding van de discussie dit artikel.

onder andere kwaliteitsverbetering van producten, vestiging van jonge landbouwers, vervroegde uittreding, bosbouw, dorpsvernieuwing - en ontwikkeling, bevordering toeristische en ambachtelijke activiteiten, milieubehoud en herstel van door natuurrampen veroorzaakte schade. Vanaf het jaar 2000 komt er jaarlijks vier miljard gulden beschikbaar voor plattelandsontwikkeling. Alhoewel dit verhoudingsgewijs een gering bedrag is, geeft de Europese Commissie aan dat het plattelandsbeleid in de toekomst moet uitgroeien tot de tweede steunpilaar van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Europese steun voor plattelandsontwikkeling is straks dus mogelijk voor alle landelijke gebieden in Europa. Het toegang krijgen tot fondsen voor alle landelijke gebieden was één van de hoofdpunten van de Cork-Conferentie in 1996, het begin van een nieuwe Europese benadering van plattelandsontwikkeling.

Het voorstel gaat ook in op een ander hoofdpunt van de Cork-Conferentie, namelijk een geïntegreerd programma per regio. In de nu voorgestelde hervormingen hebben regio's en lidstaten de mogelijkheid alle mogelijke maatregelen die met plattelandsbeleid te maken hebben in één raamwerk te stoppen. Lidstaten krijgen de

mogelijkheid zelf hun prioriteiten te bepalen uit de maatregelen die in de verordening worden genoemd.

Afstemming particulier initiatief en beleid overheden

In het voorstel van de Europese Commissie wordt een geplande aanpak voor de lange termijn voor elk afgebakend gebied benadrukt. Voor ieder gebied moet door de lokale instellingen een ontwikkelingsplan gemaakt worden, dat een periode van zeven jaar bestrijkt. Hoe plausibel dit ook klinkt, het is toch de vraag of deze aanpak niet te top-down, te veel vanuit een ivoren toren is.

Vandaar dat ik in mijn werk als Europarlementariër pleit voor het zandlopermodel van Buckwell: een benadering waarin ook sterk aandacht wordt besteed aan initiatieven vanuit de plaatselijke bevolking zelf. Top-down en bottom-up elementen worden gecombineerd en komen samen op het nationaal niveau, waar de overheid de gelden distribueert na de initiatieven te hebben geselecteerd. Door het bottom-up element wordt de betrokkenheid en de eigen verantwoordelijkheid van mensen bevorderd. Mensen in de landelijke gebieden zijn verantwoordelijk voor hun eigen wensen,

Commissiezaal in het Europees Parlement

doelstellingen en projecten.

Een dergelijke benadering zal ook de dialoog tussen initiatiefnemers en overheid bevorderen, hetgeen zeer noodzakelijk is vanwege de vaak tegengestelde belangen tussen deze actoren. Net als voor andere beroepsgroepen speelt bij boeren vooral de inkomenspositie, een overigens heel legitiem standpunt. Het gezichtspunt van de overheid is echter vooral de leefbaarheid van het landelijk gebied, zoals genoeg werkgelegenheid en een aantrekkelijk landschap. Deze tegengestelde belangen belemmeren het denken over een vitaal platteland. Alleen door continu overleg kan wederzijds begrip en een geïntegreerde aanpak van het platteland ontstaan.

Een groot aantal ondernemers op het platteland, vooral MKB, kampt met een omvangrijke kennisbehoefte. Waar de overheid altijd onderzoek, voorlichting en onderwijs op zich heeft genomen, staan ondernemers er nu in veel gevallen alleen voor. Ontwikkeling van een aantal criteria waarmee ondernemers kunnen afmeten en beoordelen of zij bepaalde stappen kunnen nemen, zou de omslag naar plattlandsvernieuwing vergemakkelijken.

Enkele bouwstenen voor plattlandsontwikkeling

Er doet een aantal suggesties de ronde met betrekking tot plattlandsvernieuwing. Zo wordt de integratie bepleit tussen landbouw en ruimte. Bestemmings- en streekplannen kunnen zodanig worden aangepast dat de scherpe scheiding tussen landbouw en andere functies verdwijnt.

Landbouwers leveren een uiterst belangrijke bijdrage aan de instandhouding van het cultuurlandschap en de bescherming van natuurlijke hulpbronnen. Dit biedt mogelijkheden op het gebied van ontspanning- en vrijetijdsbesteding. In Nederland zorgt recreatie en toerisme reeds voor 100.000 banen op het platteland met een besteding van 15 miljard gulden. Maar ook de informatietechnologie biedt kansen door diensten vanuit plattlandsgebieden aan te bieden die voorheen enkel in stedelijke gebieden konden worden verleend.

Daarnaast vragen consumenten in toenemende mate om hoogwaardige producten en regionale specialiteiten. Landbouwers kunnen hun economische kansen verbeteren door het aanbod van regionale producten van hoge kwaliteit. De verwerking en com-

mercialisatie op regionale basis is daarbij van groot belang. Op deze wijze blijft de toegevoegde waarde binnen de regio en wordt de landbouw in regionale economische relaties geïntegreerd.

Zelf ben ik altijd voorstander geweest van het beter benutten van stedelijke behoeften. Aangezien 80% van de mensen in Europa in steden woont ligt het voor de hand dat het platteland zich bij de ontwikkeling van nieuwe functies op deze steden richt. Plattlandsgebieden hebben een eigen waarde, zoals natuur, groene ruimte en rust. Deze waarden bieden niet alleen een aanvulling op, maar in veel gevallen zelfs een compensatie voor de waarden die in grootstedelijke gebieden bestaan. Waarom zou aan natuurontwikkeling, waar vanuit de steden vraag naar is, geen prijskaartje mogen hangen?

Terughoudendheid Nederland

Nederland is terughoudend over een uitbreiding van het plattlandsbeleid op Europees niveau. Te terughoudend, naar mijn mening. Nederland vindt dat de doelstellingen van een plattlandsbeleid veelal beter kunnen worden verwezenlijkt met een door de nationale overheid vormgegeven beleid. De vrees voor minder inkomsten uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid speelt hier vooral een rol. Mede hierdoor heeft Nederland de instelling om niet sterk in te schieten bij criteriabepaling over Europese plattlandsvernieuwing. Dat is jammer, Nederland laat op deze manier kansen liggen om meer uit Europa te halen.

Plattlandsvernieuwing: idee of fictie?

Het voornemen van de Europese Commissie om plattlandsontwikkeling tot tweede pijler van het gemeenschappelijke landbouwbeleid te maken is (nog) fictie. De plannen die nu gepresenteerd zijn, moeten niet mooier worden voorgesteld dan ze in werkelijkheid zijn. Het relatief lage budget dat voor plattlandsontwikkeling wordt uitgetrokken, wijst er op dat plattlandsvernieuwing op Europees niveau niet meer is dan een compensatie voor het geleidelijk verdwijnen van inkomenssteun. Europese steun moet dan ook vooral als tijdelijk steuntje in de rug beschouwd worden om de overstap naar alternatieven in de inkomensvorming van de landbouwsector te vergemakkelijken.

Plattlandsvernieuwing is echter ook een noodzakelijkheid. Vernieuwing van de landelijke gebieden in Europa is onafwendbaar, met of zonder EU-steun. Dit impliceert ook dat plattlandsvernieuwing marktconform plaats moet vinden, waarbij de overheid slechts een faciliterende functie heeft: zij zorgt voor de randvoorwaarden. Vooral die activiteiten moeten gestimuleerd worden die in de toekomst via marktwerking tot stand kunnen komen. Het zou absurd zijn om het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, dat de marktwerking verstoort en mensen afhankelijk maakt van overheidsgelden, af te bouwen en vervolgens te vervangen door een regeling die de facto hetzelfde effect bewerkstelligt. Het doel van plattlandsvernieuwing moet altijd een zelfstandige en onafhankelijke rurale sector zijn. Juist vanwege dit standpunt is D66 beter dan andere partijen in staat een vernieuwend, consistent, en in samenspraak met de sector tot stand komend, plattlandsbeleid te ontwikkelen. ♦